

PROF. ŞEVKET BİRAND

(1900-1956)

Prof. Şevket Biranda meslek hayatının temellerini kurduğu Almanya'yı ziyareti sırasında, kendisini içli bir faaliyete kaptırdığı bir anda duçar olduğu hastalıktan kurtulamıyarak Münich'te tedavi edilmekte olduğu hastanede 20 Temmuz 1956 günü ebediyete intikâl etmiştir.

Çok erken vuku bulan bu müessif hâdise ile yakınları, tanıdıkları meslek, bilim ve irfan hayatımız telâfisi mümkün olmıyan elim bir ziyaa uğramıştır.

Çiftlik sahibi Hacı Bey Zade Ahmet Hilmi Beyin oğlu olarak 9. Haziran 1900 de Karaman'da gözlerini dünyaya açan Şevket Biranda aynı yerde yaptığı ilk tahsilini müteakip 1914-1915 ders yılında Konya Lisesine kaydolmuş ve 1922 yılında da mezun olmuştur. 1922 yılında girerek 1926 da mezun olduğu İstanbul Halkalı Yüksek Ziraat Okulunda 1929 yılına kadar asistanlık yapmış ve aynı yıl içinde agrejeoloji sahasında ihtisas yapmak üzere Almanya'ya gönderilmiştir. 1929-1932 yılları arasında Berlin Yüksek Ziraat Okulunun Jeoloji, Mineraloji ve Toprak Enstitülerinde çalışmış, aynı zamanda gerek bu yüksek okulun ve gerek Berlin Üniversitesinin, branşı ile alakalı, ders ve tatbikatlarına devam etmiştir. Sömestre tatillerini Preussische Geologische Landesanstalt'ın Almanya'nın muhtelif bölgelerinde yaptığı pratik çalışmalarına iştirakle geçirmiş olan Ş. Biranda doktorasını Prof. Dr. Schlichtern yanında yaparak 1933 de yurda dönmüştür. Kısa bir müddet Yüksek Ziraat Enstitüleri Jeoloji Enstitüsünde şef asistan olarak ça-

lıştıktan sonra jeoloji sahasındaki bilgi ve müktesebatım genişletmek maksadıyla tekrar Almanya'ya Heidelberg Üniversitesi Jeoloji Enstitüsüne gönderilmiştir. Burada da mesleki sahada iki sene müddetle çalıştıktan sonra yurda dönmüş ve Yüksek Ziraat Enstitüleri Jeoloji Enstitüsünde Prof. Dr. Salamon-Calvi'nin yanında yine şef asistan olarak vazifesine devama başlamıştır. Bu sırada hazırladığı habilitasyon çalışmalarını 1936 da ikmâl ile Doçent olmuştur. 1939 yılına kadar Prof. Dr. Leuchs ile birlikte çalışmaya devam eden Ş. Birand, mumaileyhin Enstitüden ayrılması üzerine Yüksek Ziraat Enstitüleri Jeoloji Enstitüsü Müdürlüğüne tâyin edilmiş ve 1943 yılında da profesörlüğe yükselmiştir. Bu tarihten itibaren 1950 ye kadar Enstitüde ve 1950 den vefatına kadar Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Jeoloji Enstitüsünde kürsü şefi ve müdür olarak vazife görmüştür. Almanya'nın muhtelif jeoloji kurumlarında ve Türkiye Jeoloji Kurumunda üye olarak çalışmış olan Ş. Biranda 1952 de bir devre için Türkiye Jeoloji Kurumu başkanlığına seçilmiştir.

İlim hayatında olduğu kadar idarî hususlarda da otoriter bir yaradılışa malik olan Ş. Birand, tedris hayatına başladığı otuz bir yıl evvelinden vefatına kadar binlerce memleket evlâdına feyiz vermiş ve onların yetişmelerinde büyük bir titizlikle durmayı daima üstün bir vazife bilmiştir. Mesleğine ve vazifesine karşı duyduğu derin ve yüksek alâkayı, ölümle karşı karşıya bulunduğu sıralarda bile eksik etmediği mektuplarında verdiği direktifler ve yaptığı tavsiyelerle göstermiştir. Yazmakta olduğu jeoloji kitabına koymayı tasarladığı bazı yeryüzü şekillerinin fotoğraflarını almak maksadıyla, hastanede geçirmekte olduğu son günlerinde dahi, yurda döndüğü zaman yapacağı geziler için bulunduğu teşebbüsler, azminin derecesini takdire bir mikyas teşkil eder. Jeolojinin çeşitli mevzularına ait muhtelif maksat ve gayeler güden ve her seviyeyi muhatap tutan küçük, büyük neşrettiği 30 kadar eseriyle Ş. Birand, jeolojinin memleketimizde inkişaf ve yayılmasında rol alan önderlerden olmuştur.

Hatıraları ve eserleriyle aramızda müstesna bir yer işgal ederek sessizce yaşamakta olan bu aziz meslekdaş, yurduna hasret çektiği Almanya'da yaptığı vasiyet üzerine cenazesinin nakledildiği, gençliğinin en mümtaz ve renkli hatıralarıyla dolu olan Karamanda bugün, sayın Ord. Prof. H. N. Pamir'in de söyledikleri gibi, mesleğinin mevzuunu teşkil eden maddelerle başbaşa, vazifesini tam olarak yapanların huzuru içinde ebedî istirahatgâhına çekilmiş bulunmaktadır.

20 seneyi müteceviz bir zamandan beri aynı gaye uğrunda yanında çalışmak saadetine eriştiğim değerli hocam Ş. Birand için nekadarm elem duy-sak yine de azdır.

Nafiz İLGÜZ

ŞEVKET BİRAND'IN ESERLERİ

- 1 — Über die Methode einer Morfologisch - Petrographischen Kartlerung Anato-liens unter Berücksichtigung der natürlichen Verhaeltnisse dieses Landes. *Jena -1933* (Doktora tezi).
- 2 — Petrographische Untersuchungen einiger Gesteine aus dem Neyluf er-Gebiete bei Bursa (Anatolien) . *Y. Z.E. çalışmaları, Sayı 10, 1936*, Ankara. (Habili-tasyon tezi).
- 3 — Einige Gesteine von Karacabey Hara. *Y. Z. E. çalışmaları, Sayı 10, 1936*.
- 4 — Über die geologischen, petrographischen Verhaeltnisse des Nilüfer Tales bei Bursa, *Y. Z. E. çalışmaları, Sayı 40, 1938*, Ankara.
- 5 — Malatya civarında jeolojik müşahedeler. (Geologische Beobachtungen bei Ma-latya). *Y. Z. E. çalışmaları, Sayı 40, 1938*, Ankara.
- 6 — Dikili Zelzelesi (Des Erdbeben von Dikili) *Y. Z. E. çalışmaları, sayı 51, 1940*, Ankara.
- 7— Über eine vulkanisch bedingte Hebung an den Neogenen Kalken nördlich von Karaman. *Y. Z. E. çalışmaları, sayı 128*, Ankara.
- 8 — İç Anadolunun Su İhtiyacı. *Konya Halkevi dergisi*, 1942, Konya.
- 9 — The Bigadiç Earthquake. (Bigadiç depremi). *Y. Z. E. çalışmaları, 1944*. Ankara.
- 10 — Depremler5 sebepleri, korunma yolları. *Y. Z. E. Basımevi, 1944*, Ankara.
- 11 — Über die Bedeutung der erosiven Vorgänge in Anatolien und die Schlam-mführung einiger Flüsse dieses Landes, *Y. Z. E. çalışmaları, 1940*, A. Ü. *Basımevi, 1950*.
- 12 — İç Anadolunun su dâvası. *A. Ü. Basımevi, 1950*, Ankara.
- 13 — Folgen der Schwankungen des Grundwasserspiegels in der Ebene von Nazil-li. *T. J. K. Bülteni, Cilt 2, Sayı 2, 1950*, Ankara.
- 14 — Eine vulkanisch bedingte Dislokation in der naehe von Biçer. *T. J. K. Bülteni, Cilt 2, Sayı 2, 1950*, Ankara.
- 15 — Eine geologische und hidrologische Beobachtung In Haymana. *A. Ü. Fen F. Dergisi 1950*, Ankara.

- 16 — Some Interesting minerals and stones observed in the -neighbourhood of G6rdes, *M. T. A. Ankara*, 1953.
- 17 — On the age of the freshwater limestone south of Karaman and the-lava, of Karadađ. *Fen F. Mecmuası Seri C, tom IV, 1954*.
- 18 — Vulkanisch bedingte quartäre Dislokationen in Zentralanatolien. *Actes du IV. Congrès International du Quaternaire. Roma, 1953*.
- 19 — Rapport sur les terrains pétrolifères de Sinope (*Turquie*). *Société Anonyme Turque d'Impr. et de Publ. 1935*. (W. Salamon - Calvi - ř. Birand).
- 20 — Mineraloji ve petrografi ders kılavuzu. *Y. Z. E. Sayı 14, 1940, Ankara*.
- 21 — Stratigrafi, (Historik Jeoloji) *Y. Z. E. Sayı 9, 1940, Ankara*.
- 22 — Kristal optiđin ana çizgileri. *Y. Z. E. Dergisi, Cilt 3, Sayı 2, 1945 Ankara*.
- 23 — Tarımsal mineraloji. *Milli Eđitim Basımevi, 1947, Ankara*.
- 24 — Toprak Jeolojisi. *Milli Eđitim Basımevi, 1947, Ankara*.
- 25 — Mineraloji Dersleri. *A. Ü. Basımevi, 1949, Ankara*.
- 26 — Jeoloji Dersleri. (*Basılacak*).

TERCÜMELER

- 1 — Ankara'nın su vaziyeti. *Y. Z. E. Sayı 20, 1936, (W, Salamon-Calvi'den)*.
- 2 — Samsun ve Sinop civarında tektonik görümler. *Y. Z. E. Sayı 21, 1936, Ankara. (W, Salamon - Calvi'den)*.
- 3 — Boyabat'ın Tersiyer çukuru ve Boyabat'la Sinop arasındaki tebeşir dağları. *Y. Z. E. 22, 1936, Ankara. (W. Salamon Çalvi'den)*.
- 4 — Sinop'un tebeşir dağları üzerinde yeni görüşler. *Y. Z. E. Sayı 23, 1936, Ankara. (W. Salamon Calvi'den)*.
- 5 — Anadolu ovalarının teşekkülü, *Y. Z. E. 20, 1936. (W. Salamon Calvi'den)*
- 6 — Türkiye'nin Karadeniz, Orta Anadolu, Akdeniz ve Trakya ülkelerinin taşları» *Y. Z. E. Sayı 9, 1936. (Dr. Schreitenden)*.
- 7 — İç Anadolu Tersiyer arazisinin taksimi hakkında. *Y. Z. E. Dergisi No. 2, 1944, Ankara. (Kurt Leuchs'den)*.
-